

בבא בתרא קמט

עניין: מעשה דאיסור גיורא ורבא

חזון אי"ש חו"מ לקוטים סי' כא

קמ"ט א' קא מגמרי טענתא לאינשי ומפסדי ל', לכאורה קשה הא כל מחנותיו של אדם קצוצין לו כדאמר לעיל י' א', אלא שבהאדם חייב צעשים צעניני של עולם, ובהא אין ראוי לת"ח להשתדל להפסיד את רצ מרי, ואע"ג שאם מת איסור לא היה רצא חייב למסור לרצ מרי ואם היה מוסר אין רוח חכמים נוחה כימט כמ"ש חו", מ"מ אם איסור נוחן לצנו מחיים אין נכון להפסידו, ואפשר דרצא היה לו לורך למעוה צעזיל לרכי ליצור דהא צעניני כ' צ' אלר רצא כולכו מלינא מקיימנא וצודאי קיים וכו' צני אשיתא רעיעתא דעניי, וכו' צין ירקא דפייש צע"ש וצעזיל זה נחתיי צהשתדלות יתירא, וגם רצ מרי לא היה קפיד צזה שידע צצמעות מחעצוד לזקק וחסד, ורצ מרי היו מחנותיו מלויות וכדמשמע קל"ת צ"מ ע"ג צ', ויתכן דהא דאמרו צגמ' וצי רצ כוכ היינו דאי לא היה צי רצ לא הוי רצא משתדל לעצמם, דהשיצ כחילול השם כדאמר יומא פ"ו א' לזריך שיבא דבורו עם צני אדם צנחת וזה היה צעניי הדיוע כנוטה אחר הצנע אצל צי רצ כוכ יודע דמעשיו לשם שמים, ולא קפיד. (סוכרין דף ק"ח צ').

דרך שיחה להגר"ח קניבסקי פרשת בהר

שמעתי מאבי זצ"ל שסיפר כי פ"א נסע ה"חפץ חיים" ברבנות, וישב עמו רשע משכיל אחד ואמר: הנה מצינו שרבא אהב כסף שאמר במסכת בבא בתרא (קמ"ט, א') "איכפד רבא אמר קא מגמרי טענתא לאינשי ומפסדי ל". ענה לו ה"ח"ח: מה שהיה שם איני יודע, אפשר שהיה צריך לפדיון שבויים וכדומה, אבל גמרא אחרת אני יודע, בסנהדרין (ע"ב, א'): "רבא איגנבו ליה דיכרי במחתרתא, אהזרינהו ניהליה ולא קבלינהו, אמר הואיל ונפק מפומיה דרב", אף שהיה שלו לגמרי בדין, לא לקח. הנה חזינן כמה שרבא לא אהב כסף! (ועיין חזו"א חו"מ מסכת ב"ב ליקוטים סי' כ"א לז' קמ"ט, א').

מכתבי תורה לאמרי אמת מכתב קטו

לחנתי היקר מו' יצ"מ כהן לעזין שליט"א.

– לאהבתך אכתוב מה שנו"נ עם הרב ר' אלחנן וואסרמאן שי' מברנאוויטש. הוא הקשה לשיטת רשב"ם ב"ב קכ"ב כי לע"ל ינתן חלק עוד הקשה הרב הנ"ל על הרשב"ם ב"ב דף קמ"ט ד"ה אדהכי, כל אלו הדברים שאמר רבא הלכתא הם (ח), והלא איתא בגמ' יבמות דף ע"ז קודם מעשה שומעין לו ואם לאו אין שומעין (ט), והיא קושי' נכונה. והשבתי כיון שלא חזר בו רבא אחר כך כשנעשה (י), אז אינו נוגע, והל"ל דברים שאמרתי טעות הם בידי (יא), וכן המכשלה הזאת ת"י אין אדם עומד וכו' אא"כ נכשל (יב), א"כ שפיר הלכתא הן. (יא) כדמצינו ברבא עצמו ובעירובין ק"ד א', ב"ב קכ"ז א', נדה ס"ח א' שאמר דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי.

במדבר יהודה

וי"ל ע"פ מעשה שהי' אצל החת"ס, שאחד מראשי הקהלה מעדו רגליו והעסקים שלו נתדלדלו, והח"ס קראו ונתן לו סכום כסף בכדי שיחזור למעמדו וברכו בהצלחה, וכן הוה שהאיש הצליח מאד וחזר לאיתנו והביא את הכסף שקבל מהח"ס ע"מ להחזיר, ובצד הכסף הביא ג"כ מתנה יקרה, והח"ס לקח המתנה והשתעשע בה ושבתו כמה היא יפה וכמה ערכה רם, והתלמידים ראו ושמעו זאת והתלחשו ביניהם היתכן הלא זה רבית, וחלק מהם אפילו רתחו ואמרו במקום שיש חלול ה' אין חולקין כבוד לרב, אבל בין כך ובין כך לקח הח"ס המתנה והחזיר לו, ואח"כ הסביר לתלמידים שאם הי' מחזיר המתנה על אתר כאילו אין לו חשיבות בה, לא הי' מקיים המצוה בשלימות שאסור לקחת רבית, רק אחר שהחשיבה מאד שיקרה היא ומכיר ערכה ובכל זאת אינו רוצה לקחת רק משום שהתורה אסרה ריבית, הרי"ז קיום המצוה בשלימות.

ובן הי' המעשה אצל רבא שרצה לברר בכל האופנים שיש אפשרות אפי' ע"פ הלכה שישאר הכסף אצלו, אבל בכל זאת אינו רוצה להנות מכסף הזה, וזה שרצה להוכיח לעיני התלמידים שיש לו חשיבות בכסף ובכל זאת הוא מחזיר למרי.

ולפ"ז מה שמסיים "איכפד רבא אמר קא מגמרי טענתא לאינשי ומפסדי ל" לא על הכסף היתה הקפידא, אלא על מה שלא נתנו לו לגמור את מה שחשב, דהיינו להחזיר הכסף אפי' שמגיע לו ע"פ כל האופנים, וקא מגמרי טענתא לאינשי וע"י כן יצטרך ע"פ דין להחזיר הכסף, והפסיד וממנו רוממות נפשו להחזיר אפי' שאינו חייב ע"פ דין.